KOSKE
Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

KIRJALLINEN ASIANTUNTIJALAUSUNTO EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE

Asia: HE 136/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto sosiaalisen luototuksen lakimuutokseen.

Sosiaalisen luototuksen käyttöönottoon velvoittava lakimuutos laajentaa tukimuodon kansalliseen käyttöön jokaiselle hyvinvointialueelle ja lisää siten kansalaisten yhdenvertaisuutta. Myönteistä on myös se, että sosiaalihuollon palvelujärjestelmää täydennetään proaktiivisella, asiakkaiden itsenäistä selviytymistä tukevalla tavalla. Kelaan nähden sosiaalinen luototus soveltuu paremmin hyvinvointialueille ja osaksi niiden sosiaalihuollon taloudellisen toimintakyvyn edistämisen palvelua.

Vaikuttaa siltä, että lakimuutosehdotuksessa on otettu varsin kattavasti huomioon lausuntokierroksen palautteet ja kehittämisehdotukset. Perusteluosuudessa on muun muassa avattu sosiaalisen luototuksen ja toimeentulotukimuotojen tarkoitukset sekä myöntämisjärjestys. Ehdotuksessa on huomioitu sosiaalisen luoton hakijan oikeus henkilökohtaiseen neuvotteluun sekä suulliseen ja kirjalliseen neuvontaan. Asiointiprosessista on hyvä rakentaa ennakoiva ja varmistaa asiakkaalle tarvittaessa mahdollisuus palvelutarpeen arviointiin sekä pääsy sosiaalihuollon ammattihenkilön puheille ja sosiaalihuollon palveluihin ja tukitoimiin. Kun 9 § 2 momentissa mainittu neuvonta ajoittuu pitkälle luototusajalle ja kun neuvontaa on annettava välittömästi, neuvontavelvoite todennäköisesti lisää sosiaalisen luototuksen henkilöstön sekä muidenkin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työmäärää ja näin ollen myös resurssitarpeita.

Ehdotuksen mukaan luoton myöntäjää edustavan viranhaltijan on varmistuttava siitä, että luoton hakija on ymmärtänyt luoton saamiselle asetettavat ehdot ja sen myöntämisestä seuraavat velvoitteet. Esitöissä olisi hyvä avata, mikä varmistus on riittävä. Riittääkö luoton hakemus- ja käsittelyprosessin aikana kertynyt tieto ja asiakkaan allekirjoitus siitä, että hän on saanut ja vastaanottanut riittävän tiedon ehdoista ja velvoitteista kirjallisesti? Esityksessä

Y-TUNNUS 1523864-4

ehdotetut mahdollisuudet sosiaalisen luototuksen rajoittamattomiin vapaakuukausiin ja perusteltuihin maksuvapautuksiin ovat kannatettavia, samoin luoton hakijalle ja luoton saajalle annettava tarkemmin säädelty taloudellinen neuvonta ja ohjaus. Säännös sosiaalisen luototuksen luottopääoman menoihin myönnettävästä valtionavustuksesta vaikuttaa myös tarkoituksenmukaiselta ja tarpeelliselta. Lausuttavana olevasta lakimuutosehdotuksesta ei käy ilmi, olisiko asiakkaalla mahdollisuus maksaa luotto ennenaikaisesti ilman sanktioita/kohtuullisin seuraamuksin.

Esityksessä todetaan perustellusti, että nyt tavoitellaan palvelun alueellista laajenemista sekä palvelun jatkuvuuden varmistamista eikä tässä vaiheessa ole tarkoitus laajentaa volyymia niillä alueilla, joissa sosiaalinen luototus on jo käytössä. Kysyntä ja hakemusmäärät voivat kuitenkin yllättää, kun ottaa huomioon energian, elinkustannusten ja korkojen yleisen nousun sekä hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisen ja sosiaalipalveluja koskevan aktiivisen tiedotuksen. Siihen nähden lain toimeenpanoon arvioitu määräraha ja tarvittava vuosittainen henkilötyövuosilisäys (0,5 jokaista 21 hyvinvointialuetta kohti) eivät ehkä riitä. Sosiaalisen luototuksen järjestäminen nykyistä laajempana, informatiivisempana ja neuvovampana velvoittaa hyvinvointialueita. Jääkin nähtäväksi, onko valtion taloudellinen ja muu vastaantulo siihen nähden oikeassa ja riittävässä suhteessa.

Lakimuutoksen toimeenpanon ajantasaisen onnistumisen kannalta voimaantulo 1.8.2023 on realistisempi kuin aiemmin ehdotettu 1.6.2023. Jotta yhdenvertaisuus toteutuu, sosiaalisen luototuksen ehdot ja myöntämiskriteerit olisi perusteltua yhdenmukaistaa. Tähän tarpeeseen toivotaan ministeriöltä opas vahvistamaan yhtenäisiä tulkintoja ja suositeltavia myöntämiskäytäntöjä.

On myös tärkeää järjestää seuranta ja tutkimusta siitä, miten sosiaalinen luototus on vaikuttanut ihmisten hyvinvointiin ja taloudelliseen toimintakykyyn sekä hyvinvointialueen talouteen.